

KİTAP DEĞERLENDİRMESİ:

**Osmanlıdan Cumhuriyet'e Balkanlar'ın Makus Talihi Göç İsimli Eser
Üzerine Bir Değerlendirme, H. Yıldırım Ağanoğlu, Kum Saati
Yayınları, İstanbul, 2003, 398 s.,
ISBN 9789758414314.**

Abdullah CİNKARA

Tarih Anabilim dalı / Departmen of Hisyory
abdullahcinkara@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7608-8254>

Makale bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Kitap Değerlendirmesi
Geliş Tarihi / Date Received: 10 Ocak / 10 January
Kabul Tarihi / Date Accepted: 30 Ocak / 30 January
Yayın Tarihi / Date Published: 21 Mayıs / 21 May
Yayın Sezonu / Pub Date Season: Mayıs / May

(11p) Bu Makaleye Atıf İçin / To Cite This Article: Cinkara, A. (2023). Osmanlıdan Cumhuriyet'e Balkanlar'ın Makus Talihi Göç İsimli Eser Üzerine Bir Değerlendirme, H. Yıldırım Ağanoğlu, Kum Saati Yayınları, İstanbul, 2003, 397 s., ISBN 9789758414314. *IJESOS International Journal Of Educational and Social Sciences* 2(1), 10-18.

İntihal: Bu makale turnitin.com yazılımınca yazar tarafından taranmıştır.
İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned with turnitin.com by writer. No plagiarism detected.

İletişim:

e-posta: editor@ijesos.com

web: www.ijesos.com

Yugoslavya muhaciri bir anne babanın çocuğu olan kitabın yazarı H. Yıldırım AġANOĐLU "Türkiye'de Göç ve Göçmen Meselesi" başlıklı yüksek lisans tezine doktora öğrenimi görürken seminer ödevi olarak hazırladığı "Cumhuriyet Devri Rumeli'den Göçler" isimli çalışmasını da ekleyerek eseri meydana getirmiştir. İlk baskısı 2001'de Kum Saati Yayınları'ndan çıkan eserin 2012'de¹ 7.baskısı, 2017'de 8. baskısı İz yayınları tarafından yapılmıştır.

T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı'nda çalışan yazar; Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Rumeli Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği Yayınları arasında neşredilen birçok eseri yayıma hazırlayan ekibin içinde yer almıştır. "Üsküp", "Arka Bahçemiz Üsküp", "Kültür Köprüsü Kurduk Bağcılar'dan Berat'a" ve "Tuna Nehrinde Yitik Bir Vatan Adakale" yazarın kaleme aldığı diğer eserleridir.² "Balkanlar ve Göç" adlı belgeselin danışmanlığını yapan yazar, "İstanbul'dan Rumeli'ye" ve "Balkan Savaşı'ndan Balkan Barışına" adlı tarih-kültür programlarının yapımcı ve sunuculuğunu üstlenmiştir.

Göç konusunda yapılan çalışmaların azlığına dikkat çeken yazar göçün kolay kolay bitmesi beklenmeyen gerçek ve sosyal bir olgu olduğunu düşünüyor ve bu yüzden bir göç enstitüsü kurulması ve ciddi bir devlet politikası haline gelmesi gerektiğine inanıyor.

Kendisi de bir muhacir çocuğu olması yazarımızın bu alanı çalışma konusu olarak seçmekte etkili olduğunu düşünsek de eseri okuduğumuzda tamamen kaynaklara dayalı hatta bazı arşiv kaynaklarını ilk defa eserinde kullanılması bakımından da bu konulara çalışacaklar için ciddi bir akademik bir eser vücuda getirdiği gibi, konuya ilgi duyan tarih okuyucularının, yazar gibi anne-baba veya dede-nineleri muhacir olanlar için ilgiyle okunabilecek geniş kapsamlı ve özet bir çalışma ortaya koyduğunu söyleyebiliriz.

Eserde kullanılan kaynakların büyük bir kısmı Osmanlı arşiv belgelerine dayanıyor ve bu belgelerin bazıları ilk defa bir araştırma eserde kullanılmıştır. Dahiliye Nezareti'nin Emniyeti Umumiye Müdüriyeti Emniyet Kalem-i Hukuk Müşavirliği Kalem-i İdare Kalem-i İdare-i Umumiye Müdüriyeti, Nezarat-i Kalem-i Mahsus Müdüriyeti, Dahiliye Nezarati Mütenevva kısmı, Sicil-i Nüfus Müdüriyeti, Sicil-i Nüfus Tahrirat Kalem-i Mebani-i Emiriye ve Hapishaneler Müdüriyeti, Şifre Kalem-i fonlarına ait belgeler eserde yoğun olarak kullanılmış. Ayrıca Meclis-i Vükela Mazbataları, Kavanin ve Nizamet defterleri de kullanılan defter tasniflerindedir. Muhacirine Arazi ve Emlak Tevziine Dair Muhacirine Verilen Bağ, Zeytinlik, Dutluk ve Emsali Yerlerin İmarı ve Hüsn-i Muhafasına Dair Talimatname ilk kez bir araştırma eserde kullanılmıştır. Eser kısmında geçen muhacirler ile ilgili ölüm raporları da eserin orijinal kısımlarıdır. Yine eserde yerli ve yabancı birçok araştırma eser ve makalelerden yararlanılmıştır.

Eser Giriş ve Sonuç bölümlerini saymazsak, Balkan Harbi ve Göç, Osmanlı Devleti'nin İskân Siyaseti, Muhacirlerle İlgili Problemler ve Türkiye

Cumhuriyeti Döneminde Göçler olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde kitabın konusunun dış göç olduğu vurgulanmaktadır. Konunun daha iyi anlaşılması için öncelikle balkanlar tanımlanmaya çalışılmıştır. Tarihte dinlerin kesişme noktası, etnik açıdan dünyanın hiçbir yerinde görülemeyecek ölçüde girift bir mozaiğe sahip olduğu vurgulanmaktadır. Göç meselesinin daha iyi anlaşılması için Osmanlının Balkanlarda yayılma politikası, iskân ve Osmanlının yerli halka özellikle dini konulardaki hoş görüşü üzerinde durulmuştur. Özellikle bu hoş görüşü Arnavut ve Boşnakların kendi istekleriyle İslam dinine geçmelerinde etkili olmuştur.

Birinci Bölümde "Balkan Harbi ve Göç" başlığını taşımaktadır. Burada yazar Osmanlı Devleti'nin ilk olarak muhacir meselesi ile tanışması başarısızlıkla sonuçlanan Viyana kuşatmasından sonra 1683-1699 yılları arasındaki Osmanlı-Avusturya savaşları esnasına serhat boylarındaki Müslümanların geri çekilmesiyle başladığı tespitinde bulunuyor. Göç, o günlerden bu günlere gerçekten de Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilgilenmek zorunda kaldığı önemli konulardan biri olmuş ve hala komşu ülkelerdeki istikrarsızlık ve yaşanan savaşlar dolayısıyla Türkiye'yi uzun yıllar meşgul edecek bir konu olarak gözükmektedir.

Osmanlı'nın Avrupa'dan çekilmesiyle göç süreci hızlanmış, Kırım'ın kaybedilmesiyle birlikte 500 bin; Sırp, Hırvat, Rum ve Bulgarların mezalimi neticesinde 200 bin insan göç etmek zorunda kalmıştır. Bunlara Rusların mezaliminden kaçanlar da eklediği zaman 1856-1865 yılları arasında 2 milyon kadar insan göç etmiş ve devlet zor bir duruma düşmüştür. Yine 93 harbinden sonra Rusların insanlık dışı yöntemlerle katliamları sonucu çok sayıda insanın göç etmek zorunda kaldığını görüyoruz.

Eserde Balkan savaşlarının sebepleri ve harbin kaybedilme nedenleri ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. Balkan savaşları sırasında ve sonrasında Müslüman halka uygulanan mezalim Osmanlı düşüncesinin son bulmasına ve Türk milliyetçiliğinin öne çıkmasına neden olduğunu görüyoruz.

Yazar bu süreçteki göçün sebeplerini dört farklı madde halinde incelemektedir. Bunlardan birinci ve hiç şüphesiz göç etmeye dahi fırsat bulamayan yüzbinlerce insanın katledilmesiyle sonuçlanan mezalimdir. Burada Yunan, Bulgar, Sırp, Karadağ mezalimi öne çıkmaktadır.

Yunan mezalimin anlatıldığı bölümde "*Balkan Harbin'de Yunan mezalimi akıl almaz boyutlara ulaşmıştı. Bu konuda Yanya'da bulunan bir Rum eczacının yaptıkları dehşet vericidir.*" (s.65) böyle bir cümle ile giriş yapıldıktan sonra şöyle bir alıntıya yer verilmiştir: "*Her gece sekiz-on Türk Osmanlı kızını ağlata ağlata soymak, oynatmak, tehditle işkenceler ile onları meyus etmek... Helen oğullarına ne kadar neşeli bir zafer gururu bahşediyor... Yanya düştüğü zaman müşterimin kapıları çalıp onları himaye etmek istediğimi belirtince, beni Osmanlı dostu bildikleri için mücevher, para ve aileleriyle evime geldiler. Bunlardan erkek olan 7 kişiyi su kuyusuna yuvarladım. Üç ihtiyar kadının boğazladım. Şimdi en müstesna 9 metrese sahibim. Biri yüzbaşı hanımı ve hamileydi. Çırılçıplak soyunmak ve oynamak istemediği için tekmeledim, çocuğu düştü. Bu uğursuz Türk yavrusunu yumurta kırar gibi ezdim... Diğer Türk kadınlarıyla mücevherlerinin yerini göstermek şartıyla ırzlarına tecavüz etmemek üzere anlaşma yaptım. Bütün mücevherler geldikten sonra anlaşmayı bozдум...*" (s.65). Bu bilginin kaynağı

ise "Türk Katilleri ve Yunanlılar (Rumeli Muhacirin-i İslamiye Cemiyeti Neşriyatından), İstanbul 1332, s.7" ve "devamından nakleden Kadir Mısırlıoğlu, Türkün Siyah Kitabı Yunan Mezalimi, İstanbul 1997, s.234-236" farklı iki eser görünmektedir. Ancak tekrar tekrar okuyacak olsak dahi bir Rumun tek başına bütün bunları yapabilmesi pek mümkün görünmemektedir.

Su kuyusuna yuvarlanan yedi erkek sanki akrabaları olan bayanlara yapılan çirkinliği görmemek için sırasıyla su kuyusunun başına gelip eczacı Rumun kendilerini su kuyusuna yuvarlamasını beklemektedir.

Bariz bir şekilde buradaki olaylar abartılmış veya gerçeğini yansıtmamaktadır. Anlatım şeklinden olayın bir anıyla ortaya çıktığı belki söylenebilir. Ancak kim yaptığı iğrençliği böylesine bir üslupla anlatır ki? Her arşiv bilgisi doğru değildir ve her araştırma eser doğru bilgi içermeyebilir. Bütün eser boyunca eserin bilimselliğine, objektifliğine zarar veren tek kısmın burası olduğunu ifade edebiliriz. Ayrıca Doç. Dr. Ömer Akdağ'ın bir köşe yazısında bu anının sahibinin bir eczacı olmadığı Yunan bir subay olduğunu görüyoruz. "*Yunanlı subayın mektubundan kısa bir satır; Her gece sekiz on Türk-Osmanlı kızını ağlata ağlata soymak, oynatmak, bir zaman tehditle, işkenceler ile onları meyus ettikten sonra müstehzi gülüşlerimizle rakslarını alkışlamak, Helen oğullarına ne kadar neşeli bir zafer gururu bahşediyor...*" (Akdağ, 2016).

Bütün bu iğrençliği bir eczacının tek başına yapması mümkün görünmezken askeri bir birlik tarafından gerçekleştirilmiş olması daha olası görünmektedir. Bu kitapta bu yanlışlığa sebebiyet veren eserin, küçük bir araştırmayla görülecektir ki, maalesef tez çalışmalarında dahi araştırmacıların aynı yanılığya düşmesine sebebiyet verdiğini görüyoruz.

Göçün sebeplerinden biri dini sebeplerdir. Bulgarların Müslüman halkı zorla din değiştirmeye mecbur bırakması, dinini değiştirmeyenlere korkunç işkenceler yapması, cami ve türbelerin yıkılması anlatılanlar arasındadır. Müslüman halk bu zulümden öylesine bıkmıştır ki şikâyet etmeyi bile göze almışlardır. Eserde bu şikâyet dilekçelerine de yer verilmiştir.

Göçün diğer bir sebebi ise ekonomik durumdur. Balkanlı müttefikler Müslüman halkın mallarını zorla gasp etmişler, tarlalarını bahçelerini yakıp yıkmışlardır. Sürekli olarak ekonomik sıkıntıya sokulan Müslüman halkın göç etmekten başka çaresi kalmamıştır.

Göç sırasında ise insanlar açlıktan, sefaletten, hastalıktan, çetelerin yaptığı zulümden yollarda can vermişler ancak yarısı kıyı kentlerine ulaşabilmişlerdir. Eserde göç edenlerin, yollarda can verenlerin toplam sayısı istatistiki olarak verilmiştir.

Eserin ikinci bölümünde Osmanlı Devleti'nin savaşlardan önce ve sonra Rumeli ve Anadolu'daki iskân siyasetine değinilmiştir. Ayrıntıları ve gerekçeleriyle açıklanmıştır. Osmanlı Devleti'nin kuruluş, gelişme dönemlerinde dışa dönük iskân siyaseti izlerken kaybedilen savaşlardan sonra Avrupa'da toprak kaybına uğraması ile içe dönük iskân siyaseti izlemek zorunda kaldığını görüyoruz.

Balkan harplerinden önceki iskân siyasetine bakılırsa Osmanlı Devleti göçü desteklememeye hatta göçü engellemeye çalıştığını görüyoruz. Çünkü Osmanlının hukuki haklarını devam ettirebilmesi için Müslüman varlığının devamı gerekiydi. Ayrıca gelen muhacirleri iskân ettirmek çok zordu ve devlet bunun altından kalkacak durumda değildi. O nedenle gelen göçmenlerin çoğunlukla Rumeli'ye yerleştirilmiştir. Ayrıca muhacirler jeo-

stratejik açıdan önemli yerlere yerleştirilmeye çalışılmıştır. Örneğin "Çanakkale Boğazı çevresindeki Müslüman köyleri zamanla harap olup dağıldığı için bölge nüfusunun hemen hemen tamamı Rumlardan oluşuyordu. İşte bu yüzden İstanbul'un savunması için büyük önem haiz Çanakkale Boğazı'nın savunması ve bölgenin Türkleşmesi veya dengenin sağlanması açısından yöreye muhacir iskân edilmeye çalışılmıştır." (s. 103). Ancak 93 harbi neticesinde muhacirler İstanbul'a yığılınca devlet muhacirleri Anadolu'ya iskân etmeye başlamıştır.

Balkan harplerinden sonra iskân siyasetinde üç önemli unsur olarak Türk, Arnavut ve Boşnakları görüyoruz. Yazar bu muhacirleri farklı başlıklar altında hangi yerleşim yerlerine iskân edildiklerine yer vermiş.

Müslümanların uğradıkları mezalim sonucu göç etmeleri onları ve toplumu derinden etkilenmiştir. Bunun sonucunda Osmancılık görüşünün sonu olmuştur. Osmanlının Balkanlarda gördüğü ihanet ve Balkanlar ve Kırım gibi bölgelerden gelen göç dalgaları Türk milliyetçiliğinin güç kazanmasına ve yaygınlaşmasına neden olmuştur. Nihayetinde bu elem verici hadiseler Osmanlının ileride uygulanacak politikaları hatta Türkiye Cumhuriyeti' dönemindeki politikaları da etkileyecekti. "...Balkanlardan alınan ders ve uygulanan radikal politikalar, Anadolu'nun kaybedilmesini önleyecekti. Nitekim Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğindeki Millî Mücadeleye katılan, tümen ve daha üst kademelerdeki komutanların %60'nın Balkan doğumlu olması, bu bağlamda değerlendirildiğinde tarihi bir rastlantı değildir". (s. 120).

Eserde Yunan ve Bulgar mezalimi sonucu göçler, mübadele ve iskân konusu ayrıca incelenmiş. Her ikisinin de Osmanlı'dan her kopardığı toprak parçasında yaşayanları göçe zorladıkları görüyoruz. Akın akın gelen muhacir dalgasına karşılık İttihat ve Terakki gayri Müslümlerin göç ettirilmesi politikası uygulamıştır. Rum göçleri sırasında Rumlara şiddet uygulanmadığı halde ilişkilerin tekrar tekrar gerildiğini görüyoruz. İttihat ve Terakki'nin gayrimüslimlerin göç ettirilmesi politikası Edirne Mebusu Mehmet Faik Bey tarafından şöyle dile getirilmiştir: "Biz tehirci komşularımızdan öğrendik."(s. 125).

Göç ve mübadelede yaşanan bir husus ise satırlar arasında gezinirken dikkatimi çekmiştir. Özellikle Rumlara göç ettirirken devlet kendi imkanlarıyla ödenek ayırırken, özellikle perişan durumdaki Rum göçmenler ücretsiz bir şekilde gemilerle naklediliyordu. Ancak eseri baştan sona okuduğumuzda görüyoruz ki Müslümanların bir kısmı zaten katledilmişti ayrıca hemen hemen tamamına yakınının malları mülkleri yağlanmıştı. Göç etmek zorunda kalanların bir kısmı da yollarda yapılan baskınlardan, açlıktan ve hastalıktan dolayı ölmüşlerdi. Mübadele sırasında ise gayri Müslimlerin özellikle taşınmazları dahi devlet için bir problemdi hatta yabancı konsoloslukların dahil olmasıyla daha büyük bir soruna dönüşüyordu.

1877-1878 Osmanlı-Rus savaşından sonra devletin gördüğü en büyük göç meselesiyle ilgilenmek üzere İstanbul'da İskân-ı Muhacirin Komisyonu kurulmuştur. 1097'de Muhacir işleriyle ilgilenen kurum Taht-ı Riyaset-i Mufahhama-i Jazret-i Padişahi'de Müteşekkil Muhacirin Komisyon-ı Alisi gösteriliyor. Bu komisyonun teşkilat yapısı sayfa 150'de bir tablo ile gösterilmiştir. Yine balkan harplerinde ve sonraki muhacir işleriyle uğraşan Aşair ve Muhacirin Müdürriyet-i Umumiyesinin teşkilat yapısı sayfa 152'de

gösterilmiştir. Ayrıca eserde muhacir işleriyle uğraşan birçok kurum ve idarenin faaliyetleri hakkında da bilgiler yer almaktadır.

Üçüncü bölümde muhacirlerle ilgili problemler ele alınmıştır. Öncelikle muhacirlerle yerleşik halk arasında yaşanan problem ve sebepleri, her iki topluluğun birbirine verdikleri zararlar örneklerle anlatılmıştır. Muhacirlerin sağlık meselesi ilgili bölüm ise ayrıca önemlidir. Çünkü uzun ve meşakkatli bir yoldan gelen muhacirlerin bir kısmı açlık ve hastalıktan ölürken sağ kalanlarında birçoğu ya birtakım hastalıklara zaten yakalanmıştı ya da yakalanmak üzereydi. Muhacirlerin halka karışması ise bulaşıcı hastalıkların yayılmasını hızlandıracağından durum kontrol edilemeyecek bir noktaya gelebilirdi. Ki zaman zaman askerlere ve sağlık çalışanların da birtakım hastalıklara yakalandıkları olmuştur. bu yüzden *"polis ve zabitan ekiplerinin sıhhi heyetlere yardımcı olması öngörülüyordu. Çünkü muhacirler küçük ve ulaşım açısından çok işlek olmayan kasabalara yerleştirilirse hastalığın bulaşma ve yayılma ihtimali de o derece de azalmış olacaktı. Aksi halde nüfusun yoğun olduğu büyük şehirlerde zarar görecekti."* (s. 254).

Eserin orijinal bölümlerinden biri Muhacirlerin ölüm raporlarıdır. Dahiliye Nezareti Sicil-i Nüfus Müdüriyeti evrakları içinden 95 adet muhacirlere ait ölüm raporu bulmuştur. *"...muhacirlerden ölenlerin %35,4'ü 2 yaş atlı bebek, %26,4'ü 3-15 yaş arası çocuk, %30,2'si yaşlı ve sadece %8,3'ü yetişkindir. Bu yetişkinler içinden sadece 1 kişi erkektir."* (s.257). Görüldüğü gibi raporların çoğu kadın ve çocuklara aittir ve sadece bir tane erkek yetişkin vardır. Hepsi de birtakım hastalıklardan dolayı vefat etmiştir. Bu durum erkeklerin genel olarak ya cephede, esir veya öldürüldüğünü gösterse de vefat edenlerin çoğunun bulaşıcı hastalık ve yetersiz beslenmeye bağlı hastalıklardan vefat etmesi muhacirlerin çektiği sıkıntıları bariz şekilde göstermektedir.

"Muhacirlerin tarh-i hicretlerinden itibaren altı sene tekalif-i askeriyeden muaf olmaları hakkında 20 Şubat 1888 ve iskân edildikleri günden itibaren tekalif-i maliyeden muaf tutulmaları hakkındaki 26 Kanun-ı evvel 1886 tarihli iradat-ı seniye ahkâmı bakidir..." (s.259). Görüyoruz ki muhacirler 6 yıl askerlikten 2 yıl vergiden muaf tutulmuştur. Ancak bu nizamnamede Balkan, Kırım yahut Kafkas gibi bir ayrımı yapıldığını görmüyoruz. İncelediğimiz eser her ne kadar Balkanların makus tarihi ele alsada diğer taraftan Osmanlıya birçok coğrafyadan göç var ve bu göçlerin Kırım ve Kafkasya'da hatta Balkanlarda bile baş aktörü Rusya'dır. Bütün bunlara rağmen ölümden ve mezalimden kaçanlara Osmanlın kucak açması saptırılarak Osmanlı'ya asker lazımdı gibi basit ama sinsi Rus yalanlarının ortaya atıldığını görüyoruz. Ki Osmanlı Devleti sürekli savaş halindedir, askere ihtiyacı olduğu gibi maddi olarak da sıkıntı içerisinde. Bunlara rağmen muhacirlere askerlik ve vergi muafiyeti getirmiştir. Askerlikten muaf olan muhacirler vatanımızdan olduk yeni vatanımızdan da olmayalım diye kendileri cepheye gönüllü olarak koşmuşlardır.

Dördüncü bölümde Türkiye Cumhuriyeti dönemindeki göçler incelenmiştir. *"Osmanlı Devleti'nin tarihi mirası üzerinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti, birçok meselelerde olduğu gibi, göç meselesini de Osmanlıdan devralmak zorunda kalmıştı."* (s. 275). Vatan toprakları küçülmüş kaybedilen yerlerdeki Müslümanlar katledilmişler ve kurtulabilenler Osmanlı'ya göçü bir kurtuluş yolu olarak görmüşlerdi. Hem yöneticiler hem de halkın artık gayrimüslim unsurlara güveni kalmamıştı. Sınırlar dışında kalan Müslüman ve

Türklerin önceden olduğu gibi tekrar zulme uğramayacaklarının garantisi olmadığı gibi Türkiye sınırları içinde kalan gayrimüslimlerinde ileri tekrar devletin bekasına zarar verecek faaliyetlere girişmeyeceğinin bir garantisi yoktu. Bu yüzden mübadele yöntemi Türkiye Cumhuriyeti için o günün şartlarında doğru bir politika olarak uygulanmıştı. Yazar ise bu durumu şöyle açıklamaktadır: "Hatta bunu bir nüfus yoğunluğunu arttırmada bir politik yöntem olarak teşvik dahi etti. Balkanlar'da terk edilmek zorunda kalınan yerlerdeki oldukça büyük sayıdaki Türk'ün ülke vatandaşlığına tekrar girmesi için her türlü gayret gösterildi. Hatta bu durum İngiliz elçilik raporlarında şöyle geçmektedir. 'Osmanlılık reddedildiğinden ve Hilafet yıkıldığından beri, Türkiye'nin siyaseti Türk olmak ve Türk kazanmaktır."

"Rumeli'deki kaybedilen topraklardan Anadolu'ya göç cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. Bundan İstiklal Harbinin başarıyla bitmesinin büyük önemi vardır. İnsanlar anavatan olarak Türkiye'yi görüyorlardı. Anadolu'ya göçlerde ortak özellik kültürdür. Ortak kültürel kökenin olması göçler sonucu tehdit edici, düzeni sarsıcı bir yapının çıkmasını engellemiştir." (s. 278). Bu yüzden yazar bu dönemler yapılan göçlerde diğer devletlere göre yapılan göçlerden entegrasyon olarak daha başarılı olduğunu söyler. Ancak şu da var ki 2. Viyana'dan beri göç meselesini 250 yıldır yaşayan bir halk ve devlet var. Çoğu zaman bu göçlere hazırlıksız ve maddi olarak yetersiz zamanlarda da yakalanmış olsa da neredeyse 3 asır boyunca yoğun şekilde devam eden bir hadiseden bahsediyoruz. Dünyada 300 yıl boyunca sürekli bu kadar yoğun göç alan kaç tane devlet vardır? Bence bu durum esasında entegrasyondaki başarının arka planındaki önemli etkenlerden biridir.

Bu bölümde mübadeleyle gelenler iskân edildikleri yerler ve sayıları bir tablo halinde verilmiştir. Yine her göç olayında karşılaşılan göçmenlerin beslenme, barınma ve yerleştirilen yerlerde karşılaşılan sorunlar üzerinde durulmuştur. Ayrıca sadece mübadele değil Cumhuriyet kurulduğundan beri Yunanistan, Bulgaristan, Yugoslavya ve Romanya'dan yapılan göçler ayrı başlık halinde incelenmiş, göçün sebepleri üzerinde durulmuş, farklı yıllarda göç edenlerin sayıları istatistiki olarak verilmeye çalışılmıştır.

Yazar, ülkemizde göçlerle ilgili yapılan bilimsel çalışmaların yetersiz olduğunu belirtmekte, Balkan ülkelerinden göçün hala sürdüğünü, bu göçü engellemenin ise ülkemizin oralardaki soydaşlarımızın rahat etmelerini sağlayacak araştırmalar ve çalışmalar yaparak bu göçlerin önüne geçilebileceği sonucuna varmaktadır. Bir göç enstitüsü kurulması ve göçün ciddi bir devlet politikası haline gelmesi gerektiğine inan yazara, özellikle son yıllarda komşu ülkelerde yaşanan çatışmalar ve iç savaşlardan dolayı ülkemize akın akın gelen insan selini gördükten sonra hak vermemek mümkün değildir. Ülkemize göç edenlerin sayısı milyonlarla ifade edilirken, bu kadar çok insanın ileride neden olacağı dezavantaj ve avantajlar, bu alanın uzmanı bilim insanlarımız tarafından incelenip çalışarak, raporlar hazırlanmalı, devletimizin izleyeceği politikalara rehberlik etmelidir.

Kaynakça:

AĞANOĞLU, H. Yıl. (2003). Osmanlıdan Cumhuriyet'e Balkanlar'ın Makus Talihi Göç. İstanbul: Kum Saati Yayınları.

Doç. Dr. Ömer Akdağ, 30 Mart 2016,

"<https://www.yenihaberden.com/mustemleke-4640yy.htm>"

Yıldırım Ağanoğlu Biyografisi, "<https://www.iz.com.tr/h-yildirim-aganoglu>."

"GÖÇ kitabım İz yayıncılıktan çıkacak",
"<http://yildirimaganoglu.blogspot.com/2011/12/goc-kitabm-iz-yaynclktan-ckacak.html>"

